

Kmetijske in rokodelske novice.

Na svetlobo dane od c. k. krajske kmetijske družbe.

Tečaj IV.

V sredo 9. Kimorca 1846.

List 36.

Pohlep oslepi.

(Konec.)

Prijatelj čuj, mu reče, razjasni mi še to!
Ti v gradu skrinjco vzel si, začmú ti skrinjca bo?
Sej tebi, zlata duša, igrace treba ni,
Daruj mi jo, priložna se meni v rabo zdi.

Molče jo un pogleda, ter — mu jo stisne v dlan,
Ko šiba ta se strese veselja skor piján,
Odpre jo urno, vidi rumeno mažo v njoj,
In praša: Kaj pomeni to maslo, brate moj?

Bog velik je, un pravi, mazilo čudno to!
Če nekaj le namažem ti levo z njim okó,
Ti vse zaklade vidiš, ko skriti so po tleh,
Če desno ti namažem, oslepiš na obéh.

Oj brate, maži maži! Abdala zakriči,
In levo stran obraza tovaršu pomolí;
Ta grah mazila vzame iz male škatlice,
Očesa se dotakne, in glej, storjeno je.

Abdála zdaj razprostre trepavnice očes,
Bogastva razodene pod sabo čudno zmes,
Razločno vse pregleda v naročju globočin
Zaklade davnih časov, neskončno dragotin.

Tu biserje v predelih, tam zlahtno kamenje,
Kot zvezde v jasni noči pod zemljo sveti se;
Srebrá blešeče stene po gorah krog in krog,
Zlatá rumene žile dotikajo se nog.

Abdála vës oterpnjen o vidu tim stermí,
Debelo pod — se vpira osupnjene oči;
Gotovo vse kar vidim, on misli, moje bo,
Če desno še namaže mi čudotvor okó,

Pomaži, daj, pomaži, o angelj iz nebes —
Nepoterpljivo terja — še desno mi očes!
Brez truda meni sreče obilno napeljaš,
Le urno maži, brate, potem — oditi znaš!

Ne jez! mu un odreče, jez blagor le delím,
In tega, Bog me vari, nikakor ne storím!
Ne skušaj Boga, brate, besed se spomni teh:
Če desno si namažeš, oslepiš na obéh.

Abdálu nepričakan opór je živ nagón,
De derviša svarenje zavid je, misli on;
Grozí se mu in psuje togotno ga rekoč:
Kar svet je — kaj se lažeš? — ne mora biti noč.

Ti imaš me za babo, ti meniš de sim trap,
De za resnico vzel bi zvijače prazne hlap;
Poberi se zavidnik! pomagati si znam,
Kar ti mi ne privošiš, si gladko vzamem sam.

To reče in namaže si urno desno plat,
In glej! slepote tmina pogerne ga nakrat.
On plah oči pobesi — podnožje strašen mrak,
Na kviško jih oberne — nebesa čern oblak.

Pomagaj, on zavpije, o derviš, uma kras!
O, vsmili se prijatla, poslušaj tuge glas!
Kar žugal si, je prišlo; zdaj skaži svojo moč,
Odreši me slepote, razjasni strašno noč!

Jez tega ne zamorem, mu un odgovori,
Tu moja moč omaga, ti v božji roki si;
Prepozno je človeške skerbí — gorjé, gorjé!
Vladar osode spelje na tanjko, kar ti gré.

Imetje tvoje padlo v nečiste roke bo,
Ko sklen na ojstri skali v bodeče tróhe šlo,
Na šibrah bosta klala togota se in čert,
Pohlepu je izraslo, pregrehi bode v žert.

Pušave ropar pride, in tat, in tuj divjak,
Kot orel kljun o plenu razprostre roko vsak,
Zasramovaje tebe nevsmilen ta derhal
Razruši lahke misli, kar skerbno si nabral.

To grabljenja, o brate, je žalosten izíd,
Pograbežu slepota, nasledniku ne prid,
Obema blagostanja vse žive dni golost,
O nagnenju življenja spomina strup in ost.

Izreče in odide; kar žuga se zgodi,
Obropan un žaluje pri viru mnogo dni;
Popotnik zadnič pride, se vsmili in peljá
V bogato mesto Bagdad berača slepiga.

J. Koseski.

Šent-Elenska pšenica *)

Ko je to žito nar bogatši med vsemi per nas
znanimi ziti, in kmetam nar boljši pridelek da, ga
hočem po dokončani triletni skušnji vsem prijatlám
kmetije oznaniti. Te lepe pšenice sim jez v letu
1844 iz 19 zern perdelal 1 poleč, iz tega políca
v letu 1845 17 polícev, iz 13 polícev pa, ktere
sim pretečeno leto vsejal, boste komej verjeli, 12
mernikov z verham mere. Iz mernika te pšenice bi

*) Pšenica iz otoka sv. Helene.

se je tedaj okoli 30 mernikov perdelalo! Ali ni to lep perdelek? Sejati jo je dobro bolj zgoodej, de letne setve ne zadržuje, in zavolj groznjiga razraščanja naj pada práv redko, saj zerno 4—5 pavcov od zerna, ali pa še več. Iz eniga zerna peraste 10—16 bilek, na vsaki bilki se ziblje lep rumen klas z 50, 80, ja še čez 100 zerni, takó, de eno zerno čez 500 zern donese. Zrastla je per nas še čez 7 pedí visoka, in slama, akoravno debela, je v rezanci práv dobra piča za živino. Tehtal je mernik te pšenice 45 funtov in pol, moke sim iz njega prejel pa 33 funtov, tedaj vse obilniši, kakor per domači. Moka iz te pšenice je lepa, le za spoznanje rumenkljasta, in kruh, kteriga sim tudi jedel, je že iz same dober in prijeten, akoravno ne takó bel, kakor iz domače pšenice; nar boljši in nar lepši kruh je pa, če se vsake polovica vzame, kar sim tudi poskusel in še poskušam, in sim zadovoljin.

Kdor bo to pšenico poskusel, se ne bo kesal, kakor se jez ne, če bi za drugo ne bila, kakor za prešiče pitati namesto otrobov, še manj pa, ko je za vse dobra takó, de per nji ne bomo nikdar stradali. Kakó gotov in velik je dobiček per ti pšenici, so naši kmetje, ki si na to dobro razumejo, naglo zapazili, in so per meni skorej vès moj perdelek za seme vzeli, kar me je zares veselilo, takó pride ta reč med ljudi.

V Begnah 27. Velikiga serpana 1826.

Andrej Kopač, fajmošter.

Kdaj je grojzdje zrélo?

(Nasledba tergatve 35. lista).

Nekdo me je vprašal: Kdaj je grojzdje zrelo?

Mu odgovorim: Takrat, kadar pecli.

In rés, kakor po celi natóri, takó per grojzdji. Hruške so zréle, kadar se pecli že toliko posušé, de iz debla nič več živeža ne dobé; kmalo po tem se od drevesa rade ločijo, de se na tla vsipó, če drevó pomajaš. Grojzdje se sicer ne da otresti, kakor hruške, pa vender zrélo je le takrat, kadar so pecli toliko suhi, de iz terte živeža nič več ne vlečejo in ne potrebujejo. Čeravno je nektero grojzdje že prej za jéd, vender za vino še ni, dokler pecli niso zreli in takó tudi vsi grojzdi popolnoma dozorjeni, ko je tako zrelo grojzdje po tem tudi za jéd nar boljši.

Z.

Še nekaj od mizarskiga in tesarskiga lesá.

(Nadalje.)

Les gnjije pod zemljo bolj počasi, kakor nad zemljo, menj v močvirji ali ilovci koker v spreminljivi zemlji, to je v taki, ki je zdej suha, zdej mokra. Zakaj les v zemlji, ktera je kmalo mokra, kmalo suha, hitreje sognjije, se lahko razumi, namreč: v suši se po verhi okrog in okrog čedalje bolj razpréza; v mōči pa dere mokrota po režah vsakokrat bližej do steržéna, in takó se gnjiloba lesá prime. V vodi strojen les se hitreje posuší, in se da verlo in lepši zdelovati, kot nevstrojen; to resnico poterdí plohovodnjarski les, kteri se iz vode potegnjen na zraku v senci v majhnih dneh práv lepó posuší, de se lahko brez škode v delo vzame. Vender ne misli, de bi bil tisti plohovodnjarski les že popolnoma vstrojen, kteri bi bil morebiti le kake tri dni po vodi na pol potopljen perpelan. V vodi vstrojen les se mora v senčnim in zračnim kraji sušiti, mora se bolj od družiga pred soncam zakrivati, zató, kër bi se, ako bi ga sonce pregrelo,

še huje razpokal. Les srednje debelosti se mora več mescov, debelji pa celo leto v vodi strojiti. Hrastove dile naj se denejo pozimi berž, ko iz žage pridejo, posameznim v sneg, sicer pa v vodo; iz vode potegnjene se hitreje posušé, menj razpokajo, ravno zató se pa tudi težje izdelovati dajo. Droban les se v konjski gnojnici práv dobro vstroji in se da za mnoge orodja verlo porabiti.

Droban les v vodi, pa še bolj v olji skuhan, ali popolnoma suh z vrelim oljem napit, se nikdar ne zvije, ne izžlebi; ravno zató je tudi za marsiktero zdelovanje koristen. Sirovi pa, v vodi kuhani les se da pregniti in kriviti, kakor je treba, de pa kriv ostane se mora, kadar se posuší, z oljem napiti. Če se sirovi les z oljnato ali kakšno drugo mastno farbo pomaže, se v njem srovina posušiti nemore, in po tem takim zamočena po zamokih gnjiti začne.

Angleži in Holandarji imajo posebne naprave v svojih mornarijah, kjer nar veči in močnejši les za barke v soparici pariyo in kuhajo, ga pregibljejo in krivijo, kolikor je treba; nekda, ko niso še takih soparnic imeli, so v vročim peski ali pa na ognjenim plameni razni les za barke krivili. Nekteri palijo še clo v vodi namočen in vstrojen les, to mu da še le višji trdnobo in ga varje gnjilobe in červojedine. Debeli in dolgi les palijo na zažgani germadi, ktera več dima ko plamena da; paliti se mora pa toliko časa, de se dobro okadí in po verhi nekoliko osmodí. Drobneji se obesi v dimnik, de se dobro okadí in posuší. Ni ga boljiga pomočka proti gnjilobi stebrov ali drugih kolov, ki imajo v zemljo postavljeni biti, kot če so opaljeni in osmojeni saj toliko, kolikor jih v zemljo pride.

(Konec sledí.)

Bratje sv. Cirila in Metuda v naših šolah.

(Nadalje.)

Šolarjem veči veselje obuditi se jim kaj lepiga bere, naj si bo iz zgodeb svetiga pisma, pa tudi iz rokodelskih novic. Za premembo se keršanski nauk izpraša, za potrebo tudi razloží, kakor priložnost potegne; pa tudi čedna pesem zapoje in naučí. *)

Napiše se pesme prvi odél na tablo, prebere in zapoje, takó dolgo, de mladini gladko izteče. Nekoliko napisov pesmi se jim razdelí, ako pesemskih bukuv toliko ni, in cela pesem se popoje. Tako pesem domú nesó, jo drugo nedeljo zopet pojó, de je veselje; in v 14 dneh jo že cela fara zna, ako je pesem živa in za tó. Tudi cerkvene pesmi se po nedeljskih šolah naučijo; zató pa tudi Slovenci per službi božji večidel lepo pojó.

Takó se v nedeljskih šolah težavno z veseljem polajša, mladi ljudjé hudiga ovarjejo, in za dobro oživijo. Skušnja učí, de se več ljudi v nedeljskih šolah potreb-

*) „Moje nar veči veselje ob nedeljah in praznikih so moji nedeljski šolarji. Imam jih 130. Otroci so toliko pridni, de jih nekoliko v treh mescih že bere. Od kraja jih je le malo prišlo; nekoliko duhovskih sosedov, pa tudi farmanov me je grajalo, rekoč: „K čemu novosti? Naslednik bo opustil, kar so začeli i. t. d.“ Pa vse to me oplášilo ni. V začetki sim imel nagovor, jim pokazal korist, ki iz nauka za nje izvira, in pesem bral: „Boštjan goljfan (poglej „Navod v branje“, stran 63). Sklenil sim prvi nauk s čedno pesemco: „Glejte, že sonce zahaja, i. t. d.“ ktero so otroci hitro vlagali. Jim šolo prijetnej storiti, otrokam zdaj kako pesem zapojem, zdaj lepo pripovedko povém. Posebno dobro so one: Prijetne pripovedi za otroke, v Celovci 1832. Po tim raste število mojih učencov toliko, de me tudi zakonski prosijo, naj bi jih v šolo vzeli. Koliko veselje za me, slišati moje šolarje po hribih in dolinah spevati lepo „Juternico in Večernico.“ Takó pišejo gosp. J. Z.... kaplan per sv. Ruperti 1. Svičana 1833.